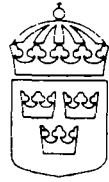

Lagutskottets betänkande

1987/88:3

om leasing

LU
1987/88:3

Sammanfattning

I detta betänkande behandlar utskottet två motioner som tar upp frågor om lagstiftning rörande leasing.

Utskottet ställer sig bakom kraven på utredning. Med hänvisning till det inom justitiedepartementet pågående arbetet med riktlinjer för en utredning om långtidsuthyrning som skall omfatta även leasingfrågor avstyrker utskottet dock bifall till motionerna.

Motionsyrkandena

Motion 1986/87:L811 av Kjell-Arne Welin (fp) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär utredning av lagstiftning gällande leasing.

Motion 1986/87:L812 av Martin Olsson (c) vari yrkas att riksdagen beslutar att hos regeringen begära en översyn av konsumentskyddet vid avtal om finansiell leasing.

Vissa uppgifter om leasing

Termen leasing har hämtats från USA och innebär långtidsuthyrning. I Sverige har leasing kommit till användning framför allt vid upplåtelse av nyttjanderätt till produktionsutrustning för industri och kontor samt till fordon.

Leasing introducerades i Sverige år 1963 och har sedan dess expanderat mycket snabbt både vad gäller antalet leasingbolag och investeringsvolym. Leasingmarknaden domineras av leasingbolag som är finansbolag och alltså faller under finansbolagslagen (1980:2). Expansionen kan enligt finansieringsbolagskommittén (SOU 1977:97) hänföras till några av de allmänna utvecklingstendenserna i näringslivet, vilka ökar efterfrågan på externt kapital.

År 1984 fanns det omkring 180 finansbolag i Sverige. Ett tjugotal av dessa var större, bankerna närstående företag. Kreditvolymen uppgick till 40–50 miljarder kronor varav drygt 20 % gällde leasing.

Det finns olika former av leasing. Man brukar framför allt skilja mellan direkt och indirekt leasing och mellan finansiell och operationell leasing.

Även andra indelningsgrunder förekommer. De spörsmål som tas upp i de i detta ärende aktuella motionerna berör främst finansiell leasing, som därför kommer att redovisas mer ingående än övriga leasingformer.

Med *direkt leasing* förstås sådana transaktioner där tillverkare och andra leverantörer marknadsför sina produkter genom hyresavtal som tecknas direkt med kunden. Det är alltså i stort sett fråga om vanliga hyresavtal.

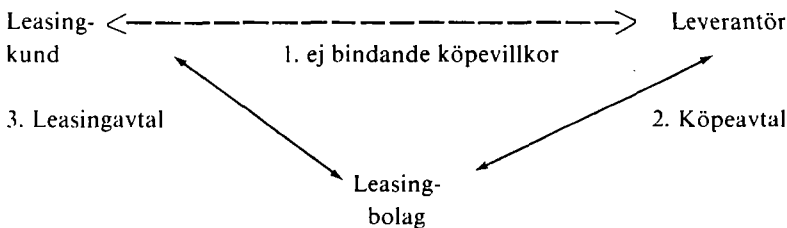
Vid *indirekt leasing* överlåter leverantören av leasingobjektet äganderätten till detta — mot kontant betalning — till ett leasingbolag som i sin tur hyr ut objektet till leasingkunden.

Beroende på leasingavtalets utformning skiljer man också mellan operationell och finansiell leasing.

Operationell leasing kan sägas utgöra en beteckning för det traditionella hyresavtalet, vanligen kombinerat med underhålls- och garantiåtaganden av olika slag från uthyrarens sida. Denne äger som regel leasingobjektet, har sakkunskap angående produkten och har kapacitet att ta hand om löpande service och reparationer. Leasingavtalet är ofta avsett att förnyas successivt så att kunden byter till nya objekt med vissa intervaller. Avtalstiden är ofta ganska kort.

Vid *finansiell leasing* finns i princip tre parter: leasingkunden, leasingbolaget — ofta ett finansbolag — och leverantören. Leasingavtalet har en i första hand finansiell funktion och utgör för kunden ett alternativ till kreditfinansiering.

Leasingtransaktionen

I figuren visas gången i en leasingtransaktion. Denna inleds med kontakter mellan leasingkunden och leverantören. Utrustningen specificeras och t. ex. leveranstid och garantivillkor diskuteras. Därefter tas kontakt med leasingbolaget som ingår avtal med leverantören om köp av den av kunden anvisade utrustningen. Leasingbolaget hyr därefter i leasingavtalet ut utrustningen till kunden. Avtalsförhållanden föreligger sålunda mellan leverantören och leasingbolaget samt mellan leasingbolaget och leasingkunden men inte mellan leasingkunden och leverantören. Avtalskonstruktionen medför att det saknas ett naturligt samband mellan ägaren-leasingbolaget och utrustningen, som för bolaget närmast framstår som säkerhet för en given kredit.

Finansiell leasing kan också ses i första hand som en alternativ finansieringsform vid sidan av avbetalningsköp och lånefinansiering. Leasing skiljer sig emellertid från de övriga finansieringsformerna på det avgörande sättet att leasingtagaren inte blir ägare till hyresobjektet.

Leasingavtalet, vilket som regel är standardiserat, kan ofta sägas ge uttryck för leasingbolagets strävan att i första hand trygga återbetalningen av bolagets kostnader för inköp av utrustningen. Avtalstiden motsvarar utrustningens ekonomiska livslängd, ofta mellan tre och sju år, och avtalet kan i princip inte sägas upp av leasingkunden under löptiden. Inte heller leasingbolaget kan säga upp avtalet så länge kunden fullgör sina förpliktelser enligt avtalet. Leasingavgiften sätts så att leasingbolaget får täckning för räntekostnader, administration, risk och vinst samt utrustningens successiva värdeminskning. Leasingkunden svarar för t. ex. underhåll, reparationer och försäkringar, och hans betalningsskyldighet gentemot leasingbolaget är strikt och alltså oberoende av brukandet av utrustningen.

Gällande rätt

Civilrättsliga bestämmelser gällande leasing

Särskild civilrättslig lagstiftning om leasing saknas. Rättsläget kan därför i många hänseenden anses oklart, särskilt när det gäller finansiell leasing. Ofta blir man därför hänvisad till att använda rättsregler som är skrivna för andra avtalstyper än leasing. Komplikationer i detta sammanhang är det särskilda trepartsförhållandet vid finansiell leasing och avtalets finansiella funktion, som medför att i vart fall denna form av leasing inte direkt kan jämföras med t. ex. hyra av lösa saker.

Vad gäller relationen till tredje man tillämpas dock i princip vanliga civilrättsliga regler. Äganderätten skyddar sålunda leasingbolaget mot leasingkundens borgenärer vid utmätning och konkurs, medan leasingkunden inte är skyddad mot de anspråk leasingbolagets borgenärer kan göra på utrustningen. Leasingkunden har inte heller något skydd mot en ny ägare till vilken leasingbolaget överlåtit utrustningen. Däremot kan leasingbolaget i sådana situationer bli skadeståndsskyldigt gentemot leasingkunden.

Mellan parterna i en leasingtransaktion råder avtalsfrihet. Förhållandet mellan parterna regleras i stor utsträckning genom allmänna villkor i standardiserade avtal som upprättats av leasingbolaget eller en sammanslutning av sådana bolag. Det är vanligt att avtalen innehåller villkor som ger uthyraren en förmånligare ställning än enligt annars gällande rätt. Om leasingavtalet är ett standardavtal gäller beträffande korrigerande tolkning och utfyllning av avtalet de allmänna tolkningsregler som utvecklats för standardavtal.

Det förhållandet att det inte finns någon särskild lagstiftning om leasing betyder emellertid inte att leasingavtalet är helt undantaget rättslig reglering. Således gäller såväl avtalsvillkorlagarna [lagen (1971:112) om avtalsvillkor i konsumentförhållanden och lagen (1984:229) om avtalsvillkor mellan näringsidkare] som marknadsföringslagen (1975:1418) och lagen (1915:218) om avtal och andra rättshandlingar på förmögenhetsrättens område (avtalslagen) också i leasingförhållanden. Avtalsvillkorlagarna och marknadsföringslagen syftar till att skydda konsumenterna som kollektiv mot ett fortsatt användande av oskäliga avtalsvillkor och otillbörlig marknadsföring medan avtalslagen tar sikte på de enskilda parterna i ett avtalsförhållande.

Prövningen enligt avtalsvillkorslagarna sker i marknadsdomstolen. I konsumentförhållanden tas initiativ till prövning i första hand av konsumentombudsmannen. Om det är fråga om avtal mellan näringsidkare ligger initiativrätten på sammanslutning av näringsidkare och på den enskilda näringsidkare som drabbats av det ifrågasatta villkoret. Enligt förarbetena skall dessa båda lagar även gälla leasingavtal. Det bör dock påpekas att endast ett mindre antal leasingbolags standardvillkor kan prövas i den här angivna ordningen då avtalsvillkorslagarna inte gäller för verksamhet som står under bankinspektionens tillsyn. Detta är fallet med leasingverksamhet som bedrivs av finansbolag. När det gäller avtalsvillkor som tillämpas av finansbolag åligger det bankinspektionen att granska deras skälighet.

Såsom ovan framgått är marknadsföringslagen tillämplig även vad gäller leasing. Enligt denna lag är det möjligt att ingripa med vitesförbud mot otillbörlig marknadsföring och även att ålägga en näringsidkare att vid marknadsföring lämna information om förhållanden som har särskild betydelse från konsumentens synpunkt. Marknadsföringslagen gäller också för verksamhet som står under bankinspektionens tillsyn.

Bland de bestämmelser i avtalslagen som kan vara av betydelse på leasingområdet kan särskilt nämnas generalklausulen i 36 §. Generalklausulen kan användas till att jämka eller helt lämna utan avseende avtalsvillkor som med hänsyn till omständigheterna är oskäligt betungande för endera parten. Vid bedömningen av om ett avtalsvillkor skall anses oskäligt skall hänsyn tas till hela det avtal där villkoret ingår. Vidare skall beaktas omständigheterna vid avtalets tillkomst, senare inträffade förhållanden och omständigheterna i övrigt. Särskild hänsyn skall tas till konsumenternas behov av skydd, och avtalslagen utgör på det sättet ett komplement till avtalsvillkorslagarna. Jämkningsmöjligheterna gäller emellertid också beträffande avtal och andra rättshandlingar utanför konsumentområdet.

Civilrättsliga bestämmelser om kreditköp

Ett avtal, som betecknas som leasingavtal, kan till sin karaktär i själva verket vara ett avtal om kreditköp. Det finansiella leasingavtalet ligger nämligen mycket nära avbetalningsköpet till innebörd och uppbyggnad. Båda avtalsvarianterna bygger på samma grundtanke vad gäller kreditgivarens säkerhet; nämligen ett användande av äganderätten som påtryckningsmedel på motparten att återbetala krediten och som realsäkerhet i förhållande till motpartens borgenärer. Den avgörande skillnaden mellan avtalstyperna är att vid leasing någon övergång av äganderätten till leasingkunden inte avses ske, medan vid ett kreditköp parternas avsikt är att äganderätten skall övergå till köparen. I vissa fall kan parternas avsikt i detta hänseende vara oklar. Det förekommer också att t. ex. ett bilköp ges leasingavtalets form för att kringgå nedan berörda regler om kontantinsats m. m. i konsumentkreditlagen.

Frågor om kreditköp regleras i konsumentkreditlagen (1977:981) och lagen (1978:599) om avbetalningsköp mellan näringsidkare m. fl. Genom en särskild lag (1986:1202) med bemyndigande att meddela föreskrifter om

betalningsvillkor vid kreditköp har regeringen möjlighet att meddela föreskrifter om de betalningsvillkor som skall gälla gentemot konsumenter vid kreditköp. Den sistnämnda lagen har ett konjunkturpolitiskt syfte medan de båda andra lagarna syftar till att skydda den svagare parten i ett avtalsförhållande. Detta gäller särskilt konsumentkreditlagen.

Konsumentkreditlagen gäller kredit som är avsedd huvudsakligen för enskilt bruk och som lämnas till konsument av näringsidkare i dennes yrkesmässiga verksamhet. Med kredit förstås såväl lån som anstånd med betalning. Lagen har sålunda ett ganska vidsträckt tillämpningsområde. Den omfattar i princip varje kredit som syftar till privat konsumtion, oavsett om detta syfte skall uppnås genom köp av varor eller tjänster eller på annat sätt med användande av kredit. Lagen innehåller dels regler om marknadsföring avsedda att omfatta hela fältet av konsumentkrediter, dels särskilda bestämmelser om kreditköp och lån. Bl. a. föreskriver lagen att köparen skall erlagga minst 20 % av varans kontantpris i form av kontantinsats. Vidare har köparen befogenhet att framställa invändningar på grund av köpet såväl mot kreditgivaren som mot säljaren. Köparen får också göra penninganspråk på grund av köpet gällande inte endast mot säljaren utan även mot kreditgivaren. I det senare hänseendet är dock kreditgivarens ansvar begränsat till det belopp som han mottagit av köparen med anledning av krediten.

Lagen om avbetalningsköp mellan näringsidkare m. fl. reglerar köp mellan näringsidkare i deras yrkesmässiga verksamhet eller som annars faller utanför konsumentkreditlagen. Avbetalningsköplagen gäller till skillnad från konsumentkreditlagen endast köp av varor. Den innehåller heller inga regler om marknadsföring, viss minstas kontantinsats eller rätt att rikta invändningar på grund av köpet mot kreditgivaren. Köparen intar enligt denna lag även i andra hänseenden en mindre gynnad ställning än enligt konsumentkreditlagen.

Gemensamt för de båda lagarna är dock en tvingande — men ej likalydande — reglering som syftar till att ge köparen ett skydd mot alltför stränga påföljder om han får svårt att fullfölja köpet. Båda lagarna begränsar säljarens möjligheter att kräva ut betalning i förtid eller att återta varan. Sådana åtgärder får vidtas endast om köparen har gjort sig skyldig till mer väsentliga kontraktsbrott. Köparen garanteras också en rimlig ekonomisk uppgörelse med säljaren när varan måste återlämnas. I båda lagarna finns en bestämmelse som syftar till att under reglerna om kreditköp föra in avtal som klätts i nyttjanderättsavtalets form men som i själva verket måste anses utgöra köpeavtal. Avtal som betecknats som uthyrning eller betalning som betecknats som vederlag för varans nyttjande skall sålunda ändå anses som köp på kredit, om det är avsett att den till vilken varan utlämnas skall bli ägare till denna.

Motionsmotiveringar

I motion LS11 framhålls att den svenska leasingmarknaden på drygt ett decennium vuxit till en storindustri. Den kraftiga expansionen kan, enligt motionären, förväntas fortsätta i takt med att företagen inser att det viktiga

inte är att äga produktionsmedlen utan att ha tillgång till dem. En brist på leasingmarknaden, som blir alltmer uppenbar, är avsaknaden av lagregler för förhållandet mellan leasingmarknadens aktörer. Motionären pekar särskilt på bruket av förtryckta avtal som tillförsäkrar leasingbolaget en stark ställning gentemot leasingkunden. Bl. a. brukar sådana avtal innehålla villkor om mycket stora skadestånd vid leasingkundens hävning av avtalet, och själva avtalskonstruktionen medför att leasingkunden har små möjligheter att göra sig gällande gentemot leverantören om leasingobjektet är behäftat med fel eller brist, slutar motionären.

Motionären i *motion L812* anser att avtalen om finansiell leasing ofta är sådana att kundens ställning måste bedömas som svag. Motionären hänför sig bl. a. till vad konsumentverket framhållit i ett mål vid högsta domstolen, nämligen att det typiskt sett råder brist på jämlikhet i styrkeförhållandet mellan avtalsparterna vid leasing både till konsument och till småföretagare. Med hänsyn till omfattningen av finansiell leasing och vikten av ett fullgott skydd för konsumenten även i dessa avtalsförhållanden bör riksdagen, enligt motionären, hos regeringen begära att en översyn företas i syfte att stärka konsumentskyddet. Det ökade skydd som konsumenterna kan anses ha behov av bör om möjligt även gälla småföretagare, eftersom dessa kan anses vara i motsvarande underläge gentemot finansbolag och leverantörer, slutar motionären.

Tidigare behandling

I sitt betänkande (SOU 1975:63) Konsumentkreditlag m. m. lade kreditköpkommittén fram — förutom förslag till konsumentkreditlag, vilket såsom ovan framgått lett till lagstiftning — även ett förslag till lag med särskilda bestämmelser om uthyrning av vara (uthyrningslag). Bakgrunden härtill var att kommittén ansåg att ett genomförande av dess förslag till reglering av konsumentkreditköpen skulle kunna leda till en för konsumenterna negativ överströmning på marknaden mot kreditköpsliknande långtidsförhyrning av varor. För att förhindra en sådan överströmning föreslog kommittén regler i uthyrningslagen om bl. a. depositionsplikt vid långtidsförhyrning, motsvarande reglerna om kontantinsats vid kreditköp, samt bestämmelser om rätt för konsumenten att göra sig fri från hyresavtal och att förvärva den förhyrda varan efter ett avräkningsförfarande.

Förslaget till uthyrningslag kom inte att leda till lagstiftning. Skälen härför var flera. I proposition 1976/77:123 med förslag till konsumentkreditlag m. m. påpekade departementschefen bl. a. att de regler om kreditköp m. m. som lades fram var mindre långtgående än kommitténs förslag. Därmed minskade riskerna för en mer allmän överströmning från kreditköp till förhyrning. Inte heller kunde det, enligt departementschefen, bortses från att vissa former av uthyrning fyllde ett angeläget behov och inte i onödan fick försvåras. Utvecklingen på området skulle dock följas, och om det fanns anledning fick frågan om särskilda skyddsregler tas upp på nytt.

Utskottet har behandlat frågor om leasing åren 1978 och 1981 (LU 1977/78:30 och LU 1981/82:9).

I propositionen om avbetalningsköp mellan näringsidkare m. fl. (prop. 1977/78:142) togs frågan upp om behov av lagstiftning beträffande bl. a. leasing. Utskottet instämde då i departementschefens bedömning att det inte fanns underlag för ett ställningstagande. Med hänsyn till den omfattning och ekonomiska betydelse, som bl. a. leasing hade fått, utgick utskottet emellertid från att regeringen uppmärksamt skulle följa utvecklingen på området och på nytt aktualisera frågan om lagstiftning om det visade sig påkallat.

År 1981 behandlade utskottet två motioner vari framfördes önskemål om olika lagstiftningsåtgärder beträffande leasing från bl. a. konsumentskyddssynpunkt. Utskottet inhämtade remissyttranden över motionerna från bankinspektionen, riksskatteverket, kommerskollegium, konsumentverket, hovrätten över Skåne och Blekinge, Sveriges industriförbund, Sveriges advokatsamfund, Finansbolagens förening, Motorbranschens riksförbund och Motormännens riksförbund. En majoritet av remissinstanserna fann det då inte erforderligt med åtgärder på leasingområdet. För en närmare redogörelse över remissyttrandena hänvisas till betänkandet (LU 1981/82:9 s. 15 ff.).

Vad gällde behovet av lagstiftningsåtgärder i allmänhet fann utskottet i sitt av riksdagen godkända betänkande att några sådana åtgärder inte då var erforderliga. Utskottet erinrade därest om att bl. a. avtalsvillkorlagen och marknadsföringslagen var tillämpliga på leasing. Med hänsyn härtill och till de förhandlingar, som då pågick mellan konsumentverket och leasingbolagen angående villkoren vid billeasing, ansåg utskottet att det inte heller fanns anledning att göra någon undersökning av behovet av en lagreglering från konsumentskyddssynpunkt. Utskottet förutsatte dock att konsumentverket, kommerskollegium och riksskatteverket skulle komma att följa utvecklingen på området och ta de initiativ som kunde bli erforderliga.

Utredningsarbete m. m.

De överläggningar mellan konsumentverket och leasingbolagen vartill utskottet hänvisade i 1981 års betänkande resulterade i en rapport, Villkor vid billeasing — en granskning enligt avtalsvillkorlagen (Konsumentverkets rapport 1984:4—02).

Konsumentverket fann i rapporten att ett antal vanligen förekommande avtalsvillkor var att anse som oskäligen i den mening som anges i lagen (1971:112) om avtalsvillkor i konsumentförhållanden. Detta gällde bl. a. leasingkundens undersökningsplikt, leasingkundens skyldighet att under teckna ett leveransgodkännande i den mån ett sådant villkor var avsett att inskränka reklamationsmöjligheten, reklamationsfrister som var kortare än 14 dagar, leasingkundens bristande möjlighet att häva avtalet ens vid leasingbolagets väsentliga kontraktsbrott samt de skadeståndsregler som gällde vid leasingkundens förtida uppsägning av avtalet.

Konsumentverket tillskrev den 7 februari 1986 bankinspektionen och anförde då att verkets erfarenhet var att flertalet leasingbolag som hade verksamhet till konsumenterna var finansbolag som därför stod under bankinspektionens tillsyn. Efter att ha gått igenom de vanligen förekommande

avtalsvillkor i leasingkontrakt som enligt verkets uppfattning var oskäliga eller eljest oacceptabla framförde verket den uppfattningen att avtalsvillkor som så allvarligt missgynnar en avtalspart inte kan anses förenliga med en sund utveckling av finansieringsverksamheten. Verket förutsatte därför att bankinspektionen skulle granska och där så behövdes ingripa mot de leasingavtalsvillkor som tillämpades av finansbolag mot enskild konsument. Skrivelsen bereds nu i bankinspektionen.

Konsumentverket har ytterligare utvecklat sin allmänna syn på leasing till konsumenter i ett yttrande den 15 maj 1986 till högsta domstolen. Målet (T266/85, Elbeco Försäljnings AB./Lidingö Leasing KB), där prövningstillstånd beviljats, rör ogiltighet enligt 36 § avtalslagen av en s. k. friskrivningsklausul i leasingkontrakt. Med en friskrivningsklausul förstås i princip att leasingbolaget friskriver sig från ansvar för utrustningens skick och funktion under avtalstiden.

I sitt yttrande anför konsumentverket bl. a. att leasingkonstruktionen är oförmånlig för enskilda konsumenter och över huvud taget främmande i konsumentförhållanden. I tider av kreditrestriktioner blir konsumentleasing vanligare än eljest, då avtalsformen erbjuder möjlighet att anskaffa t. ex. bil utan kontantinsats. Detta innebär att många konsumenter som ingår leasingavtal är svaga i den meningen att de har små ekonomiska möjligheter att ta till vara sin rätt och ofta har låg utbildning. Leasingkunden har vidare, enligt konsumentverkets uppfattning, sällan klart för sig vad avtalskonstruktionen innebär, och många konsumenter uppfattar leasing som ett slags avbetalningsköp.

I samma mål har även Motormännens riksförbund och ett antal näringslivsorganisationer yttrat sig. Motormännen har samma inställning som konsumentverket beträffande leasing i konsumentförhållanden och anser, i likhet med konsumentverket, att en friskrivningsklausul i konsumentförhållanden måste anses vara oskälig i avtalslagens mening. Motormännens riksförbund framhåller därutöver att principen bör vara att leasingkunden alltid bör vara bibehållen rätten att föra talan direkt mot leasingbolaget. Näringslivsorganisationerna anser för sin del att en friskrivningsklausul inte kan anses i princip oskälig i avtal mellan näringsidkare. Flera organisationer, däribland Industriförbundet och Stockholms handelskammare, understryker att leasingbolagets möjlighet att friskriva sig från ansvar för den leaseade utrustningens skick och funktion är en förutsättning för den finansiella tjänst som leasingbolagen tillhandahåller.

Bankinspektionen har år 1987 granskat ett förslag till standardleasingkontrakt som utarbetats av Finansbolagens förening. Bankinspektionen som inhämtat yttrande över förslaget från bl. a. Sveriges advokatsamfund, Sveriges industriförbund och Småföretagens riksorganisation fann det s. k. räntegolvet oförenligt med god finansieringssed. Med uttrycket räntegolv förstås en ordning där leasingkunden drabbas av en höjning av leasingavgiften om det allmänna ränteläget stiger. Någon motsvarande sänkning av avgiften om ränteläget sjunker under det som leasingavtalet baserats på kan kunden inte tillgodogöra sig.

I yttrandena till bankinspektionen fanns även andra synpunkter på lämpligheten och skäligheten i olika avtalsvillkor. Bankinspektionen ansåg

att det vore lämpligt om Finansbolagens förening tog kontakt med de berörda organisationerna för att diskutera den närmare utformningen av villkoren.

Från Finansbolagens förening har utskottet inhämtat dels att föreningen kommer att överväga de synpunkter som framförts, dels att ett standard-leasingkontrakt sannolikt kommer att föreligga i slutet av innevarande år. Kontraktet är avsett att användas vid avtal mellan leasingbolag och näringsidkare.

Utskottet

I betänkandet behandlar utskottet två motioner vari framförs önskemål om lagstiftning rörande leasing.

Termen leasing har hämtats från USA och innebär långtidsuthyrning, ofta för en tid av tre till fem år. I Sverige har leasing kommit till användning framför allt vid upplåtelse av nyttjanderätt till produktionsutrustning för industri och kontor samt till fordon. Leasing har sedan den introducerades år 1963 expanderat mycket snabbt, och nu görs ca 20 % av investeringarna i maskiner och inventarier i leasingform.

Det finns som framgår av redogörelsen ovan (s. 2) olika typer av leasing. De spørsmål som tas upp i de nu aktuella motionerna berör främst finansiell leasing. Vid denna leasingform finns tre parter, nämligen leverantör, leasingkund och leasingbolag; det sistnämnda ofta ett finansbolag.

Vid finansiell leasing gör leasingkunden och leverantören i princip upp om villkoren för köp. Något avtal dem emellan kommer emellertid inte till stånd. I stället kontakter kunden ett leasingbolag som köper den aktuella utrustningen av leverantören och sedan hyr ut den till leasingkunden. Avtalsförhållande föreligger således mellan leverantören och leasingbolaget och mellan leasingbolaget och leasingkunden.

Några särskilda civilrättsliga regler — motsvarande exempelvis bestämmelserna i konsumentkreditlagen (1977:981) och lagen (1978:599) om avbetalningsköp mellan näringsidkare — finns inte för leasingförhållanden. Tvister mellan parterna om tolkningen av avtalet och om andra frågor måste därför lösas med tillämpning av allmänna civilrättsliga principer och regler som är avsedda för andra rättsområden. Rättstillämpningen kompliceras av det särskilda trepartsförhållandet vid finansiell leasing och avtalets finansiella funktion som medför att i vart fall denna form av leasing inte direkt kan jämföras med t. ex. hyra av lösa saker.

Mot bakgrund av leasingmarknadens snabba tillväxt och leasingkundens ofta svaga ställning i avtalsförhållandet begärs i motion L811 en utredning om lagstiftning rörande leasing. I motion L812 framhålls att både omfattningen av den finansiella leasingen och vikten av ett fullgott skydd för konsumenterna även i dessa avtalsförhållanden gör att det finns anledning att begära en översyn i syfte att stärka konsumentskyddet. Ett sådant skydd bör, enligt motionären, om möjligt gälla även småföretagare som kan anses vara i motsvarande underläge som konsumenterna gentemot finansbolag och leverantörer.

Enligt utskottets mening fyller leasing en viktig funktion som en metod

för finansiering av näringslivets investeringar. Även för konsumenterna kan leasing vara ett finansieringsalternativ när det gäller att få tillgång till kapitalvaror som bilar m. m. Omfattningen av leasingverksamheten har också ökat snabbt. Samtidigt måste utskottet konstatera att avsaknaden av särskilda regler om leasing innebär påtagliga nackdelar för leasingkunden. Förhållandet mellan parterna i leasingtransaktionen regleras i stor utsträckning genom standardiserade avtal. I båda motionerna framhålls att avtalen ofta tillförsäkrar leasingbolaget en stark ställning gentemot kunden. Att kundens ställning är svag belyses även av att konsumentverket vid flera tillfällen under senare år har hävdats att vissa vanligen förekommande villkor i leasingkontrakt både strider mot lagen om avtalsvillkor i konsumentförhållanden och är att anse som oskäligen enligt avtalslagen. Bristen på balans i styrkeförhållandet mellan parterna ter sig enligt utskottets mening särskilt otillfredsställande när kunden är en konsument eller en företagare med en mindre rörelse. Det måste vidare beaktas att leasing ofta är ett alternativ till sedvanligt kreditköp för ekonomiskt svaga konsumenter och näringsidkare. Genom att välja leasingformen ställs de utanför de skyddsregler som införts genom konsumentkreditlagen och lagen om åvbetalningsköp mellan näringsidkare. I sammanhanget vill utskottet också peka på risken för att konsumenter och näringsidkare ingår leasingavtal utan att ha klart för sig skillnaden mellan leasing och kreditköp.

Mot bakgrund av det anförda anser utskottet det angeläget att frågan om lagstiftning rörande leasing närmare utreds. Enligt vad utskottet inhämtat pågår för närvarande inom justitiedepartementet arbete med riktlinjer för en utredning om långtidsuthyrning som skall omfatta också leasingfrågor. Med hänsyn till frågans vikt utgår utskottet från att en utredning på området kommer till stånd utan att riksdagen behöver ta något initiativ i saken. Utskottet vill vidare framhålla att vissa leasingfrågor kan komma att aktualiseras i samband med det arbete som pågår inom finansdepartementet med en proposition om auktorisation av finansbolagen. Eftersom någon åtgärd från riksdagens sida med anledning av motionerna således inte är påkallad avstyrker utskottet bifall till dem.

Hemställan

Utskottet hemställer

att riksdagen avslår motionerna 1986/87:L811 och 1986/87:L812.

Stockholm den 27 oktober 1987

På lagutskottets vägnar

Per-Olof Strindberg

Närvarande: Per-Olof Strindberg (m), Lennart Andersson (s), Owe Andréasson (s), Stig Gustafsson (s), Martin Olsson (c), Inga-Britt Johansson (s), Allan Ekström (m), Bengt Kronblad (s), Bengt Harding Olson (fp), Nic Grönvall (m), Gunnar Thollander (s), Marianne Karlsson (c), Berit Löfstedt (s), Ewa Hedkvist Petersen (s) och Kjell-Arne Welin (fp).